

Uygulamalı Davranış Analizinin Kökleri

Paul A. Alberto & Anne C. Troutman
Georgia State University
Nobel Yayın Çeviri

Ağustos '16

Bunları biliyor musunuz ?

- Annenizin 'Aynı baban gibisin!' iddiasında bulunduğunda ne kadar gerçeklik payı olabileceğini;
- Beyninizdeki kimyasalların davranışlarınızı etkileyebileceğini;
- Tuzlu bisküvilerin olumlu davranışlar için draje çikolatalardan daha çok tercih edilir olduğunu;
- Benjamin Franklin' in uygulamalı davranış analizi kullandığını.

Bölüm Ana Hatları

- **Açıklamaların Kullanışlılığı**

Biyofiziksel Açıklamalar

Biyokimyasal Açıklamalar

Biyofiziksel ve Biyokimyasal Açıklamaların Kullanışlılığı

- **Gelişimsel Açıklamalar**

Psikanalitik Kuram

Bilişsel Gelişiminin Evre Kuramı

Gelişimsel Açıklamaların Kullanışlılığı

- **Bilişsel Açıklamalar**

Bilişsel Açıklamaların Kullanışlılığı

Neden ?

İnsan davranışlarını anlamak, tahmin etmek ve değiştirmek için, ilk olarak davranışın nasıl çalıştığını anlamamız gereklidir.

Neden insanlar böyle davranıyor?

Neden bazı insanlar sosyal olarak kabul görmüş şekilde davranış gösterirken, diğerleri toplum tarafından kınanan veya hor görülen bir davranış gösterirler?

İnsanların muhtemelen ne yapacaklarını kestirmek **mümkün müdür ?**

Bir birey için zararlı veya toplum için yıkıcı bir davranışı değiştirmek için **ne yapılabilir ?**

Sorulan ' neden' sorularına mümkün olduğunca tam olarak cevap vermeliyiz. Alexander Pope' nin 'İnsanlığın tam (en uygun) çalışması insandır.' deyişinin değişikliğe ihtiyacı yoktur; 21. yüzyılda da olduğu 18. yüzyılda olduğu kadar doğrudur.

Bu bölümde öğretmenler dahil çok sayıda uygulayıcıya etki eden insan davranışının birkaç yorumunu ve tarihsel gelişimi sürecinde **uygulamalı davranış analizi** adı verilen insan davranışını anlamak ve kestirmek için uygulamalar incelenecektir.

Açıklamaların Kullanışlılığı

Bir davranışı açıklamanın, uygulayıcı için kullanışlı olması dört şarta bağlıdır.

Kapsayıcı olmalıdır, azımsanmayacak şekilde davranışı açıklamalıdır. Davranışın tahmin edilmesi ve sistematik değişimini imkansızlaştırırsa sınırlı faydaya sahip olacaktır.

Doğrulanabilir olmalıdır, yani onun gerçekten davranışı açıkladığını bir şekilde test edebilmeliyiz.

Kestirim özelliği olmalıdır, kişinin belli koşullar altında ne yapmasının olası olduğuyla ilgili güvenilir cevaplar sağlamalı dolayısıyla uygulayıcıya şartları değiştirerek davranışı değiştirme imkanı vermelidir.

Gözleme dayalı olmalıdır, gözleme dayalı bir açıklama gözlemlenen fenomeni en sade açıklamadır.

Gözlemin en sade açıklaması her zaman doğru açıklama olmayabilir fakat gözlemlenen verinin gerçekliği ile teması kaybetmemizi önler. Banyo lambası saat 3'te sönerse, kişi elektrik şirketini arayıp kesintiyi rapor etmeden önce ampulü mutlaka kontrol etmelidir. Bir kesinti olabilir fakat ilk gözleme dayanarak yapılacak açıklama belki ampulün patlamasıdır.

İnsan davranışlarını açıklamak için geliştirilmiş kuramları incelerken her bir açıklamayı bu dört şarta göre elde edilen veriler açısından değerlendirmeliyiz.

Biyofiziksel Açıklamalar

Eski Yunanlı fizikçiler ilk olarak insan davranışının dört vücut sıvısı (kan, balgam, iltihap ve melankoli) arasındaki etkileşimin sonucu olduğunu öne sürdüğünden, kuramcılar insan davranışı için açıklamaları vücudun fiziksel yapısı içinde aramışlardır.

Bu kuramlar ;

- Genetik veya kalıtsal etkenlere dayananları,
- Biyokimyasal etkilerin altını çizenleri
- Anormal davranışın beyindeki bazı hasarlardan kaynaklandığını öne sürenleri kapsamaktadır.

Aşağıdaki anekdot, davranış üzerinde kalıtsal etkilerle ilgili bir inancı göstermektedir.

Profesör Grundy Sebebin İzini Sürer

Bir lisans öğrencisinin davranışını bir süre gözlemledikten sonra Profesör Grundy öğrencinin sürekli olarak sınıfa geç geldiğini, devamlı hazırlıksız olduğunu ve genellikle dikkatsiz olduğunu fark etti. Grundy, dinamik derslerinin bu davranışla ilgili olmadığından emin olduğu için konuyu araştırmaya karar verdi. Öğrencinin gittiği liseye bir ziyaret yaptı ve 10. sınıf İngilizce öğretmeni Bayan Marner'i buldu. Bayan Marner 'Evet, DeWayne lisede de aynen böyleydi.' dedi ve ekledi 'Ortaokulda iyi bir altyapı edinmemiş.'

Profesör Grundy, daha sonra ortaokulunu ziyaret etti. Rehberlik görevlisi: 'Biliyorsunuz, çocuklarımızın birçoğu bu şekilde. İlkokulda temeli iyi almıyor.' dedi. Prof. Grundy, İlkokulda okul müdürüyle konuştu: 'DeWayne ilk günden beri bu şekildeydi. Onun ev ortamı idealden uzaktı. Eğer evden itibaren desteklemezsek iyi bir ilerleme kaydetmek çok zor.' diye ifade etti.

Prof. Grundy sonunda cevabı bulacağından emin şekilde DeWayne' in annesiyle konuşmaya gitti. DeWayne' in annesi: '**size söyleyeceğim, oğlum ailenin baba tarafına çekmiş, onların tümü tam bu şekilde.**' dedi.

- Genetik ve Kalıtsal Etkiler

DeWayne' in annesi onun uygunsuz davranışını kalıtsal etkileri işaret ederek açıkladı. Haklı olabilir miydi

Haklıııı... 😊

Kalıtımın insan davranışı üzerindeki hem tipik hem de atipik etkileri kapsamlı şekilde incelenmiştir. Çok çeşitli davranışlarda önemli yetersizliklere yol açan zeka geriliği, bazen kromozomsal anormalliklere veya çekinik genlerin kalıtımıyla ilgili olmuştur. İzler, diğer davranış özelliklerinin de bazı genetik ve kalıtsal temelleri olduğunu göstermektedir.

DeWayne' in annesi oğlunun davranışını Prof. Grundy' e anlatığında, annesinin 'DeWayne'in baba tarafına çektiği' savı bir miktar doğruluk kazanmıştı. Belirli genetik özelliklerin belirli davranış özelliklerinin olasılığını arttırması mümkündür.

- Otizmlili bireylerin, beyin gelişimlerinde ve sinir kimyalarında anormallikler olduğu ve bu yetersizlikle genetik etkenlerin olabileceği genellikle kabul edilmektedir(Abrahams & Geschwind, 2008; Szatmari, Paterson, Zwaigenbaum, Roberts, Brian & Liu, 2007).
- Anksiyete bozukluğu, depresyon şizofreni, zıtlasma bozukluğu ve davranım bozukluğu gibi birçok duygusal ve davranış bozukluklarının da bazı genetik temele sahip olduğu görülmektedir(Bassarath, 2001; Burke, Loeber & Birmaher, 2002).
- Dikkat yetersizliği ve dikkat yetersizliği hiperaktivite bozukluğu da bazı öğrenme güçlükleri gibi genetik bağlantılı gibi görünmektedir (Larsson, Larsson & Lichtenstein, 2004; Raskind, 2001).

Biyokimyasal Açıklamalar

Bazı araştırmacılar belli davranışların vücutta bulunan çeşitli maddelerin fazlalığından veya eksiliğinden kaynaklanabileceğini önermişlerdir.

Biyokimyasal anormallikler, otizm veya çocukluk psikozu gibi ciddi rahatsızlıklara sahip bazı çocuklarda bulunmuştur. Ancak, bu etkenlerin araştırmaları, bunların rahatsızlığa sebep olduğunu değil, yalnızca biyokimyasal anormalliklerin mevcut olduğunu saptamıştır.

Hiperaktivite , öğrenme yetersizliği veya zeka geriliği olarak karakterize edilen diğer davranış bozuklukları, hipoglisemi, dengesiz beslenme ve alerjik reaksiyonlar gibi biyofiziksel faktörlerle bağlantılanmıştır.

Biyokimyasal veya diğer psikolojik etkenlerin, diğer etkilerle beraber, beyin veya merkezi sinir sisteminde hasara sebebiyet verdiği genellikle belirtilmektedir.

Beyin hasarı;

Belli davranış türlerinin beyin hasarından kaynaklandığı düşüncesi, temellerini 1. dünya savaşı sırasında kafa yaralanması geçiren askeri çalışan Goldstein' in (1939) çalışmasından almaktadır. Goldstein, dikkat dağınıklığı, algı karışıklığı ve hiperaktivite de dahil belli davranışsal özellikleri tanımlamıştır.

Zeka geriliği olan bazı çocuklarda benzer özellikler gözlemleyince, bazı uzmanlar bu çocukların beyin hasarına sahip olmaları gerektiği ve beyin hasarının bu davranışın sebebi olduğu sonucuna vardı. Bu, beyin yaralanmasının sonucu olduğu varsayılan bir hiperkinetik davranış sendromunun(Strauss & Lehtinen, 1947) tanımlanmasına öncülük etti. Bu sendrom, hiperaktivite, dikkat dağınıklığı, dürtüsellik, kısa dikkat süresi, duygusal değişkenlik, algısal problemler ve sakarlık gibi özelliklere sahipti.

Sonradan, herhangi bir beyin yaralanması öyküsü olmasa da, olana benzer bir şekilde davranan çocuklarda var olduğu düşünölen bir bozukluğu tanımlamak için minimal beyin işlevsel yetersizliği terimi kullanılmıştır.

Bu özelliklere sahip çocukların büyük çoğunluğu hale hazırda dikkat yetersizliği (ADD) veya dikkat yetersizliği ve hiperaktivite bozukluğu (ADHD) olarak tanılanmaktadır.

Hiperaktivitenin ile de beyin fonksiyon bozukluğundan meydana gelmesi veya herhangi bir hasar sonucu olduğuyla ilgili hiçbir kanıt yoktur.

Biyofiziksel ve Biyokimyasal Açıklamaların Kullanışlılığı

İnsan davranışının fizyolojik faktörlere dayanarak açıklama için araştırma, önemli çıkarımlara sahiptir. Bu araştırmanın sonucu olarak, bazı ciddi problemlerin önlenmesi veya azaltılması için teknoloji geliştirilmiştir.

Bazı biyofiziksel açıklamalar, kullanılabilirlik için olan dört şarttan ikincisini sağlar şekilde test edilebilir. Örneğin, bilim adamları Down Sendromunun varlığını kromozomları inceleyerek kesin bir şekilde belirleyebilirler.

Biyofiziksel Kuramın Kullanışlılığı	İyi	İdare eder	Zayıf
Kapsayıcı olma			X
Doğrulanabilirlik		X	
Kestirimci özelliği			X
Gözleme dayalı olma			X

Gelişimsel Açıklamalar

İnsanoğlunu incelemek, gelişimin birçok öngörülebilir modelinin meydana geldiğini doğrulamaktadır. Aşağıdaki bölümler çok sayıda gelişimsel kuramdan ikisini gözden geçirmekte ve bunların kullanışlılığını ;

- kapsayıcılık,
- doğrulanabilirlik,
- kestirimci özelliği
- gözleme dayalı olma yönlerinden incelenmektedir.

Psikanalitik Kuram

İnsan davranışının birçok farklı açıklaması psikanalitik olarak tanımlanmış olsa da, bunların tümünün kökleri, insan davranışını esasında gelişimsel bir şekilde tanımlayan, Sigmund Freud'un kuramında bulunmaktadır. Freud'un normal ve anormal davranışı belli kritik aşamalardan ilerlemeye dayanarak anlayan ve açıklayan savı onun kuramının belki de en yaygın kabul görenidir.

Hipotetik (kuramsal) aşamalar;

- oral (bağımlı ve saldırgan)
- anal (atıcı ve tutucu)
- fallik (cinsiyet farkındalığı meydana geldiğinde).

Bu aşamaların 6 yaşından önce meydana geldiğine inanılır. Ardından gizlilik evresi ergenliğe kadar dur-kalk şeklinde geçer ve son olarak ergenlikle beraber genital evre ortaya çıkar.

Bilişsel Gelişimin Evre Kavramı

Jean Piaget, gelişiminin evre kuramı için bir evre kuramı önermiş bir biyolog ve psikologdu. Piaget' nin, çocuğun bilişsel ve manevi gelişiminin tanımları eğitimciler arasında geniş bir etkiye sahip olmuştur.

Freud gibi, Piaget de biyolojik olarak belirlenen belli güçlerin gelişimine katkıda bulunduğunu kuramlaştırmıştır (Piaget & Inhelder; 1966)

Piaget' nin evreleri: duygusal-motor (doğumdan 1-1,5 yaşa kadar), işlem öncesi (1-1,5'dan 7 yaşına kadar), somut işlemler (7'den 11 yaşa kadar) ve soyut işlemlerdir (12'den yetişkinliğe kadar).

Gelişimsel Açıklamaların Kullanışlılığı

Ele aldığımız gelişimsel teorilerin her ikisi de kapsayıcıdır; bilişsel ve duyuşsal, normal ve anormal çok fazla sayıda insan davranışını açıklamaktadırlar.

İnsan davranışının psikanalitik açıklamasını kabul edenler arasında teorik kurguları doğrulamaya karşı hatırı sayılır bir direnç mevcuttur (Schultz, 1996).

Birçok insanın belli yaşlarda belli şeklide hareket edeceği doğrulanabilir olsa da, bu durum böyle bir davranışın sebebinin altta yatan bir gelişimsel evre olduğunu veya böyle bir evreye ulaşmada başarısızlığın veya bu evreyi geçmenin uygun olmayan davranışa sebep olacağını kanıtlamaz.

Bu evrelerin sırasının değişmez olduğunu veya daha yüksek seviyelerdeki işleyiş için daha önceki evrelerden geçmenin gerekli olduğunu kanıtlamak için çok az kanıt vardır.

Aşağıdaki çizelge gelişimsel teorinin kullanılabilirliğini özetlemektedir.

Gelişimsel kuramının kullanılabilirliği	İyi	İdare eder	Zayıf
Kapsayıcı olma	x		
Doğrulanabilirlik			x
Kestirimci özelliği		x	
Gözleme dayalı olma			x

Bilişsel Açıklamalar

Wertheimer, algılanan şeyler arasındaki ilişkinin algılanan şeylerin kendilerinden daha önemli olduğunu önermiştir. Söylediğine göre, insanlar cisimleri organize bir şekilde algılama eğilimindedirler.

Neyin görüldüğü veya duyulduğu, sırf onu oluşturan parçalardan farklıdır. Bu algıyı **Gestalt** olarak adlandırmıştır.

Kökeni Almanca olup, İngilizce konuşan savunucuları GESTALT kelimesini kullanmaya devam etmişlerdir.

Bu açıklamayı Gestalt psikolojisi olarak adlandırmışlardır.

wertheimer ayrıca Gestalt teorisini insan problemini çözmeye de uygulamıştır.

Bilişsel Açıklamaların Kullanışlılığı

Bilişsel kuram çok fazla miktarda insan davranışını açıklamaktadır. Teorisyenler hem entelektüel, hem de sosyal davranışı araştırabilirler. Aslında tüm davranışlar, yapılanmamış çevresel olaylara etki eden yapının veya bu olayların görece önemini algılamanın bir sonucu olarak açıklanabilir. Dolayısıyla algısal teori kapsayıcılığın kriterlerini karşılar.

Bilişsel kuramının kullanışlılığı	İyi	İdare eder	Zayıf
Kapsayıcı olma	x		
Doğrulanabilirlik			x
Kestirimci özelliği			x
Gözleme dayalı olma			x

Davranışsal Açıklamalar

Davranışsal açıklama, uyumlu ve uyumsuz insan davranışının öğrenildiğini belirtmektedir. Öğrenme, davranışın sonuçlarının bir sonucu olarak meydana gelmektedir. Çok basit olarak ifade etmek gerekirse, keyifli sonuçları takip eden davranış tekrar edilme, dolayısıyla öğrenilme eğilimindedir.

Davranış bilimcilerin insan davranışı görüşünün altında yatan çeşitli öğrenme ilkeleri vardır.

Bu ilkeler kısaca şöyle açıklanabilir;

Pozitif Pekiştireç

Pozitif (olumlu) pekiştireç, iki çevresel olay arasındaki işlevsel ilişkiyi tanımlamaktadır: bir **davranış** (herhangi gözlemlenebilir eylem) ve bir **sonuç** (bu eylemin bir sonucu).

Pozitif pekiştireç, bir davranış onun meydana gelme sıklığını arttıran bir sonuç tarafından takip edildiğinde ispatlanmış olur.

Birçok insan davranışı, pozitif pekiştirecin bir sonucu olarak öğrenilir.

Çocuklarını oyuncakları ortadan kaldırması için öven aileler, çocuklara düzenli olmayı öğretebilirken; çocuklarının bağırımlarını durdurmak için onlara bakkal dükkanında şeker veren aileler çocuklara bağırılmayı öğretebilir.

**Bölüm 8, pekiştireci detaylı olarak tanımlamaktadır.*

Negatif Pekiştireç

Negatif (olumsuz) pekişireç, bazı çevresel koşullar (genellikle itici veya hoř olmayan) ortadan kaldırıldığında veya şiddeti dūřürüldüğünde bir davranışın meydana gelme sıklığının arttığı olaylar arasındaki ilişkiyi tanımlar.

İnsanoğlu, belli bir şekilde hareket etme, hoş olmayan durumu sonlandırdığı zaman birçok davranış öğrenir.

Cezalandırma

Cezalandırma kelimesi de bir ilişkiyi tanımlamaktadır: bir davranış, davranışın gelecekteki meydana gelme oranını azaltan bir sonuç tarafından izlenir. Bir olay yalnızca önce gelen davranışın meydana gelme oranı azalırca **cezalandırıcı** olarak tanımlanır.

Davranış bilimcilerine göre;

Cezalandırma yalnızca önce gelen davranış azaldığında meydana gelir. Terimin teknik anlamında, bir şey tam olarak cezalandırma değildir çünkü birisi sonucu olan olayı hoş olmayan olarak algılayabilir. Bir davranış bilimci asla ebeveynler ve öğretmenlerin dediği gibi ‘ben onu cezalandırdım çünkü bu onun davranışını değiştirmedim.’ demez. Bu, yalnızca işlevsel bağlantı kurulabilirse cezalandırma değildir.

* Bölüm 9, cezalandırmayı ve yok olmayı detaylı olarak tanımlamaktadır.

Sönme (Tükenme)

Daha önceden desteklenmiş bir davranış artık desteklenmediğinde, onun meydana gelme sıklığı düşer. Bu ilişki **sönme (tükenme)** olarak tanımlanır.

Bir davranış bilimci için, tüm öğrenme ilkeleri neyin olduğunu düşündüğümüz değil gerçekte neyin olduğu temelinde tanımlanır.

Öncül Kontrol

Uygun veya problemlü davranışın evresini neyin belirliyor olabileceğini tespit etmek için, davranıştan önce meydana gelen öncül olay ve durumların incelenmesidir.

Bir davranıştan hemen önce meydana gelen öncül, ayırım yapan uyaran olarak adlandırılır ve bir davranışa 'sebepl olduğu' söylenir.

Davranış ve onun sonuçlarından daha ziyade davranış ve **öncül uyaran** arasında **uyaran kontrolü** adı verilen bir işlevsel ilişki vardır.

Sonuçlar, ilişkinin gelişimi sürecince mevcut olmuş olmalıdır, fakat öncül durum veya olay artık davranış için bir işaret veya ipucu olarak hizmet sunmaktadır.

Günümüzde, araştırmacılar öncül olay ve durumların daha uzak türlerini araştırmaktadırlar (Micheal, 2000; Smith & Iwata, 1997).

Genellikle **kurucu olaylar** veya 'tesis edici işlemler' olarak adlandırılan bu durumlar veya olaylar, ayırım yapan uyaranla eş zamanlı olarak meydana gelebileceği gibi saatler ve hatta günler önce de meydana gelebilir.

Tanımlamak için kurucu olayların en basit türleri yoksunluk ve dolgunluktur. Kan ter içinde kalmış bir şekilde oyun alanından henüz yeni gelmiş bir öğrenci, potansiyel bir pekiştirici olarak yumuşak bir içeceğe, klimalı bir kafeteryada soda tüketen bir öğrenciden daha hevesli olması muhtemeldir.

**Uyaran kontrolüne Bölüm 9'da odaklanılmıştır.*

Diğer Öğrenme İlkeleri

Profesör Grundy, davranış bilimciler tarafından tanımlanmış insan davranışları üzerine diğer birçok etkinin kullanımını göstermiştir.

Bu etkiler modelleme ve şekillendirmeyi içermektedir.

Modelleme davranışın gösterimidir.

Birey hem uygun, uygunsuz birçok davranışı bir modeli taklit ederek öğrenir. Bebekler konuşmayı bakıcılarını taklit ederek öğrenirler, yetişkinler karmaşık makineleri kullanmayı bir uygulamayı izleyerek öğrenirler.

Şekillendirme, yeni davranışı öğrenmek için istenen bir davranışa peş peşe yaklaşımların güçlendirilmesini kullanır.

Ebeveynler, küçük çocukları ilk defa kendi kendine giyindiğinde, bluzunun içini dışına giymiş yada şortunu ters giymiş bile olsa coşkuyla övebilirler. Daha sonraları ise yalnızca dış görünümü kusursuz olduğu zamanda iltifat alabilirler.

Davranış Bilimcinin Görevi

Davranış bilimciler, hem tipik, hem de atipik insan davranışı gelişimini henüz tanımlanan ilkeler bakımından açıklarlar.

Bir davranış olarak nitelendirmek için bir şey *gözlemlenebilir* ve *ölçülebilir* olmasıdır (Bear, Wolf & Risley, 1968).

Davranışı görebilmeliyiz (veya bazen duyabilmeli, hissedebilmeli, hatta koklayabilmeliyiz). Bu tür doğrudan gözlemleri anlamlı hale getirmek için, davranışı nice terimlerle (ne kadar? Ne kadar uzun? Ne sıklıkla?) ölçmenin bir yolu oluşturulmalıdır.

Davranış bilimciler bu kriterler sağlanmazsa öğrenme ilkeleri olarak tanımlanan ilişkilerden herhangi birinin var olacağını kendilerinden emin şekilde ifade edememektedirler.

Skinner (1953), davranış bilimcilerin davranışı açıklama uğraşlarının, onu tanımlama uğraşlarından daha az olduğunu belirtmiştir.

Davranışsal Açıklamaların Kullanışlılığı

Davranışsal yaklaşımın en yaygın eleştirilerinden biri, insan davranışlarının çoğunu açıklanmamış olarak bırakmasıdır.

Ancak Skinner (1953, 1957, 1971) temel öğrenme ilkelerini sözel davranış ve sosyolojik, ekonomik, politik ve dinsel inanışlar da dahil karmaşık insan davranışının çok geniş bir çeşidini açıklamak için kullanmıştır.

Skinner' ın davranışın ilkelerini ilk olarak tanımladığı zamandan uygulamalı davranış analizi halini aldığı yıllar içerisinde, birçok husus açıklanmıştır. Birçok olay ise açıklanmamıştır.

Doğrulanabilirlik davranışsal açıklamaların esasıdır. Diğer teorisyenler bir teori önerirler ve bunu deneysel araştırmalarla doğrulamaya çalışırlar.

Davranışsal yaklaşımın odağı, değişen davranıştır.

Kestirimci özelliği, her türlü davranışsal açıklamanın önemli bir parçasıdır.

İşlevsel ilişkiler, eksiksiz şekilde kurulmuştur ve genellemeler kusursuz biçimde yapılmıştır ki böylece, bunlar uyumsuz ve uygun olmayan davranışı değiştirmek ve uygun davranışı daha da iyileştirmek için kullanılabilir.

Davranışçılık, gözlemlenen davranıştan ve bunun çevreyle ilişkilerinden uzak açıklamalardan kaçınır. Koltuktan kalkma davranışını açıklamada sebebi hiperaktivite olarak etiketlemek kabul edilemezdir.

Bu davranışın o anki çevresel koşullarca sürdürüldüğünü ve çevreyi değiştirerek davranışın değiştirilebileceğini varsaymak yalnızca gözleme dayalı değildir, fevkalade iyimserdir.

Öğrencinin uyumsuz veya uygun olmayan davranışını sürdüren çevresel koşulları keşfetmeye ve değiştirmeye konsantre olmuş öğretmen,

- onların kültürel farklılıkları,
 - zeka geriliği,
 - beyin hasarı,
 - duygusal sıkıntısı,
 - hiperaktivitesi veya gelişimsel olarak öğrenmeye hazır olmaması,
- sebebiyle onlardan vazgeçmez; onlara öğretmenlik yapar, öğretir.

Davranışsal kuramının kullanışlılığı	İyi	İdare eder	Zayıf
Kapsayıcı olma		x	
Doğrulanabilirlik	x		
Kestirimci özelliği	x		
Gözleme dayalı olma	x		

Davranışçılığın Tarihsel Gelişimi

Davranışçılık, bir bilim olarak birkaç yüz yıl önce başlayan felsefi ve psikolojik köklere dayanmaktadır.

Tarihsel Örnekler

Davranışı etkilemek için çevresel koşulların düzenlenmesi yeni bir buluş değildir.

- Eski Romalılar' ın aşırı içmeyi azaltmak için şarap bardaklarının dibine yılan balıkları koydukları söylenmektedir. Crossman (1975: 348) pozitif teşvikin kullanımının tarihsel bir örneğini sunmuştur.

Tarihsel Örnekler

- Tuzlu krakerin arkasında büyüleyici bir tarih vardır. 610 yıllarında yaratıcı bir dağ keşişi, ekmeğin yapımından arta kalan hamuru, ibadet eden bir çocuğun kıvrık kollarını yansıtmak amacıyla fırınlanmış ince kıvrık şeritlere dönüştürdü. Lezzetli ürün çocuklara dualarını öğrendikleri zaman ikram edildi ve dolayısıyla 'küçük ödül' olarak adlandırılır oldu.

(Country Club Foods kitabının arkasından, Lalt Lake City)

- Benjamin Franklin oldukça farklı bir pozitif pekiştireç kullanarak yetişkinlerin davranışlarının da değiştirilebileceğini kanıtladı. Franklin din adamına, denizcilerin günlük istihkaklarını servis etme görevini üstlenmesini ve bazen bunu ibadetten hemen sonra yapmasını önerdi. Toplu ibadete katılım ciddi anlamda arttı.

Felsefi ve Psikolojik Öncüler

Tepki Şartlandırma Pek çok insan, köpekler beslenirken bir ses çıkarıldığında; aynı ses, yemek yokken de çıkarılırsa köpeklerin salyalarının aktığını gözlemleyen Ivan Pavlov' un çalışmasından haberdardır. Pavlov' un kusursuz gözlemi ve ölçümü bu güne kadar deneysel araştırma için bir model görevi görmüştür.

Çağrışımıcılık Pavlov ile aynı doğrultuda araştırmalar yapan diğer bir etkili deneyci, Edward Thorndike' dir.

Davranışsal bilimin sonraki gelişimini derinlemesine etkileyen iki yasa formüle etmiştir.

- **Etki yasası** (Thorndike, 1905) 'belli bir koşul altında tatmin meydana getiren herhangi bir eylemin, o koşulla birleşmiş olacağını, böylece koşul tekerrür ettiğinde eylemin de tekerrür etme olasılığının öncekinden daha fazla olduğunu' belirtmektedir.

- **Egzersiz yasası** belli bir koşulda verilen bir tepkinin o koşulla birleşmiş olacağını belirtir. Etki yasasının pozitif pekiştireç ile ilişkisi aşikardır. Egzersiz yasası daha önceden daha önceden bahsedilen uyarın kontrol ilkesiyle benzer şekilde ilişkilidir.

Davranışçılık Davranışçılık terimi ilk olarak John Watson tarafından (1914, 1919, 1925) kullanılmıştır. Watson, psikolojide doğrudan gözlemden kaynaklanmayan her türlü verinin ortadan kaldırılmasını savunmuştur.

O, akıl, içgüdü, düşünce ve duygu gibi kavramları hem kullanışsız hem de füzuli olarak düşünmüştür. İnsanlarda içgüdünün varlığını reddetmiş ve düşünceyi ses altı konuşmaya, duyguyu da bedensel tepkilere indirgemıştır.

Gerçek bir Watsoncu 'akıl' gibi bir oluşumun varlığını kabul etmez.

Operant (Yönlendirici) Şartlandırma En iyi bilinen operant şartlandırıcı, operant şartlandırmayı tepki şartlandırmadan ayıran B.F. Skinner' dir. (1904-1988)

Operant şartlandırma (bazen araçsal şartlandırma olarak da anılır) genellikle refleksif yerine istemli düşünülen davranışlarla ilgilenirler.

Operant davranışlar istemli olarak çıkar; tepkisel davranışlar uyaran tarafından oluşturulur.

Uygulamalı davranış analizinin ilkelerini öğrenen ve bunları pratik yapan öğretmenler,

Öğrencilerinin işlevsel ve akademik beceri alanlarında işlevsel ve etkili bir biçimde uzmanlaşmasını sağlarlar ve öğrencilerinin ilerlemelerini aileler ve diğer çalışanlar için dokümante edebilirler.

Davranışı pozitif bir biçimde yönetebilirler ve bu sayede odaklarının öğrenmede kalmasını sağlarlar.

Güvenli, eğlenceli ve başarılı öğrenme ortamları sağlayarak öğrencilerinin hayatlarında muazzam değişimler yaratırlar.

Hazırlayan ve Sunan

Şebnem YILMAZ

Algı ABA Terapi Merkezi

Ağustos '16